herpy

AGAMER

Calotes versicolor

Calotes versicolor är en smal, snabb trädlevande agam från Sydasien som kan skifta färg från brunaktig till gul, röd och nästan svart, och hanen får under parningstiden ett skarpt rött huvud. Den blir 30-40 cm, är dagaktiv och lever mest av insekter. Den kräver ett högt terrarium med grenar, kraftig värme och UVB, och det får bara finnas en hane i varje terrarium.

Familj: Agamidae Engelska: Eastern Garden Lizard Tidigare namn: *Agama versicolor; Agama indica; Calotes cristatus; Calotes gigas; Agama tiedemanni* Publicerad 16 november 2026

FAKTARUTA

DJURET

Vuxenstorlek	**30-40 cm** total längd inkl. svans
Livslängd	**10-15 år**
Aktiv	**På dagen**
Levnadssätt	**Trädlevande**
Biotop	**Savann och torrskog**
Svårighetsgrad	**Viss erfarenhet**

SKÖTSEL

Min. terrarium	**120 × 60 × 120 cm** L × B × H för 1 vuxet djur
Temperatur, dag	**24-29 °C**
Värmeplats	**35-40 °C**
Temperatur, natt	**21-24 °C**
Luftfuktighet	**60-80 %**
Vatten	**Vattenskål**
UVB	**Nödvändigt** Fergusonzon 3
Föda	**Insekter och växter**
Hålls	**Ensamma, parvis eller en hane med flera honor**

AVEL

Fortplantning	**Äggläggande**
Könsmogen	**7-12 mån.**
Kullstorlek	**7-33 ägg**
Kullar per år	**1-3**
Inkubation	**47-80 dagar** vid 27-31 °C

SKYDD OCH PAPPER

CITES	**Ej listad**
EU-bilaga	**Ej listad**
IUCN	**Livskraftig (LC)**

Om arten

Calotes versicolor är en smal agam med lång, spetsigt avsmalnande svans, kantigt huvud och en kam av fjäll längs nacken och ryggen. Hos hanen är kammen kraftig och fortsätter hela vägen ner till svansen. Över varje trumhinna sitter två små, åtskilda taggar. Grundfärgen är ljusbrun, grågul eller olivbrun, ofta med mörka tvärband och fläckar på sidorna, och från ögat strålar mörka streck ut. Honor och unga djur har tydligare band och ofta två ljusa streck längs ryggen.

Arten är känd för sin förmåga att byta färg. Den kan gå från ljusbrun till röd, gul eller nästan svart, ibland bara på huvud och hals, andra gånger över hela kroppen och svansen. Under parningstiden får hanen ett skarpt orange till rött huvud och skuldror och en svart strupe, och hanen blir också röd efter en vunnen strid med en rival. Honan blir mer dämpat rödaktig på framkroppen. Vid omkring halvårsåldern får båda könen mörka fläckar på sidan av halsen.

Djuret blir 30-40 cm inklusive svans, och svansen utgör omkring två tredjedelar av längden. Honornas kropp (nos till kloak) mäter 8-15 cm, och hanarna blir större än honorna. Djur från Sri Lanka är i genomsnitt något större än djur från fastlandet. Liksom hos andra agamer kan svansen inte kastas av.

Taxonomin är i förändring. *C. versicolor* räknades länge som en art från Iran till Kina och Indonesien, men är ett komplex av flera arter. Sedan 2021 räknas *C. versicolor* i snäv bemärkelse som en art i södra Indien och längs Indiens östkust norrut till floden Mahanadi, kanske också på Sri Lanka. Djuren i centrala och norra Indien har utskilts som *Calotes vultuosus*, djuren i norra Pakistan som *Calotes farooqi*, och i nordöstra Indien och Sydostasien finns de närstående *Calotes irawadi* och *Calotes htunwini*. Namnet *C. versicolor* används fortfarande om hela komplexet, även i handeln, och djurens ursprung är sällan känt. Skötseln är densamma.

Arten är nervös när den är ny, men vänjer sig vid sin omgivning. Den är inget djur som ska tas upp varje dag, och hanen försvarar sitt revir kraftigt mot andra hanar. Livslängden i fångenskap är dåligt dokumenterad; uppgifterna går upp till 10-15 år.

Utbredning och livsmiljö

Calotes versicolor i vid bemärkelse har en mycket stor utbredning i Syd- och Sydostasien: från sydöstra Iran och Afghanistan över Pakistan, Indien, Nepal, Bhutan, Bangladesh och Sri Lanka till Myanmar, Thailand, Kambodja, Vietnam, södra Kina med Hainan, västra Malaysia och Sumatra. Kartan visar detta område.

I snäv bemärkelse lever arten bara i södra Indien och längs östkusten norrut till floden Mahanadi, och kanske på Sri Lanka. Resten av området tillhör nära besläktade arter i komplexet (se beskrivningen).

Arten har introducerats på flera platser utanför det ursprungliga området, bland annat på Maldiverna, Seychellerna och Mauritius, i Oman och i Florida, där den kan tränga undan de inhemska ödlorna.

> **Naturlig utbredning:** Indien, Sri Lanka, Nepal, Bhutan, Bangladesh, Pakistan, Afghanistan, Iran, Myanmar (Burma), Thailand, Kambodja, Vietnam, Malaysia, Indonesien och Kina.

LIVSMILJÖ

Arten lever i häckar, snår, trädgårdar, skogsbryn och öppet landskap med buskar och träd, och den klarar sig bra i städer och byar. Den klättrar snabbt upp längs stammar och grenar och använder också murar, stolpar och staketstolpar. Den sitter ofta på en gren, en mur eller en stolpe och solar sig med öppen mun, och när ett rovdjur närmar sig flyr den upp i ett träd och rör sig runt till den sida av stammen som vetter bort.

Den är dagaktiv och jagar från en utkiksplats. Efter regnskurar kommer många ner på marken för att samla larver och insekter som har fallit ner från träden. Klimatet är tropiskt till subtropiskt med tydlig regnperiod, och parningstiden följer regnperioden: i södra Indien från maj till oktober. I det torra sydindiska höglandet har aktiva djur på sommaren en kroppstemperatur på omkring 37 °C, och i en temperaturgradient väljer de 26-30 °C. Arten tål både höga och ganska låga temperaturer och är vanlig och inte hotad.

Läs mer: Värme och temperatur

Skötsel

TERRARIET

En vuxen *C. versicolor* ska ha ett terrarium på minst 120 × 60 × 120 cm (längd × bredd × höjd). Det är en trädlevande art, så höjden är lika viktig som golvytan. En hane med två eller tre honor ska ha minst 150 × 120 × 120 cm. Stort och högt är bättre.

Inred med många grenar av olika tjocklek och lutning, kork, bark, en bakvägg med klättermöjligheter och levande eller konstgjorda växter, så att ödlan kan komma upp på höjden och gömma sig. Den föredrar att sitta högt upp. Som botten passar en blandning av jord och sand, som också används för äggläggning. Terrariet ska ha god ventilation, så att luften inte blir stillastående, och locket ska sluta tätt, eftersom arten är snabb och hoppar.

Växter i krukor ger gömställen och lite växtföda. Ta bort spillning och foderrester dagligen, och byt bottensubstratet helt med jämna mellanrum.

TEMPERATUR

Arten behöver en tydlig gradient. Dagtemperaturen i terrariet ska ligga på 24-29 °C, och på solplatsen ska det vara 35-40 °C. På natten ska det vara 21-24 °C. Placera solplatsen högt upp på en gren, där ödlan naturligt vill sitta, och se till att den alltid kan söka sig bort från värmen. Den föredragna kroppstemperaturen är 26-30 °C, och aktiva djur i naturen kommer upp omkring 37 °C.

Använd en halogenspotlight eller en annan värmelampa över solplatsen, avskärmad med ett galler, så att djuret inte bränner sig. Mät yttemperaturen på solplatsen med en IR-termometer och luften med termometrar i den varma och den svala änden. För låg temperatur sänker ämnesomsättningen och ger dålig matsmältning och aptit. På natten stängs värmen av, och temperaturen får följa rummet, så länge den inte sjunker under 21 °C.

LUFTFUKTIGHET OCH VATTEN

Den relativa luftfuktigheten ska ligga på 60-80 %. Det uppnås genom att duscha terrariet lätt en till två gånger om dagen och låta botten och växterna torka delvis mellan duschningarna. Ödlan dricker vattendroppar från blad och grenar, så duschningen ger också dricksvatten.

Ställ dessutom en låg skål med friskt vatten i terrariet, så låg att djuret lätt kan ta sig upp ur den. Byt vattnet dagligen. Är luften ihållande för torr får djuret problem med hudömsningen.

Läs mer: Luftfuktighet, sprayning och ventilation

LJUS OCH UVB

Arten är dagaktiv och solar sig, så den behöver kraftigt ljus och UVB. Använd ett UVB-rör på 6-10 % (T5 HO) över solplatsen, motsvarande Ferguson-zon 3; zonen är inte uppmätt för arten, men passar andra dagaktiva agamer som solar sig i öppet landskap. Målet är ett UV-index på 3-5 vid solplatsen och lägre längre ner. Avståndet mellan rör och djur beror på rör och armatur och kontrolleras med en UV-mätare. Rören byts enligt tillverkarens anvisning, eftersom UVB-strålningen sjunker långt innan röret slutar lysa.

Tänd ljuset omkring 12 timmar om dagen. Värmelampor ger inte UVB och kan inte ersätta röret.

Läs mer: Ljus och UVB

UTFODRING

C. versicolor är först och främst insektsätare. I naturen äter den myror, skalbaggar, trollsländor, gräshoppor och andra insekter, och den tar också små ryggradsdjur som andra ödlor, geckor och unga gnagare. Växtföda utgör bara en liten del.

Ge varierat levande foder som inte är större än avståndet mellan djurets ögon: gräshoppor, syrsor, kackerlackor, silkesmaskar och larver, med mjölmaskar och vaxmaskar som komplement. Erbjud gärna lite bladgrönt, som vissa djur tar. Små ryggradsdjur är inte nödvändiga.

Ungar matas dagligen, ungdjur och vuxna varannan dag. Pudra foderinsekterna med kalk vid de flesta utfodringar och med ett vitamin- och mineraltillskott en gång i veckan. Ge insekterna näringsrikt foder dagen före. Håll nere fodermängden om djuret blir fett. Erbjud fodret högt upp i terrariet, så att djuret kan jaga från sin utkiksplats.

Läs mer: Foderdjur: hållning och avel Läs mer: Kalk, vitaminer och tillskott

BETEENDE OCH HANTERING

Arten är nervös när den är ny, men vänjer sig vid lugna omgivningar. Den är snabb och kan smita ut när locket öppnas. Ge ett nytt djur ett par veckor i fred. Den lämpar sig för att titta på och inte för täta hanteringar, och ska den tas upp, stötta kroppen och grip aldrig i svansen.

Hanarna är starkt revirhävdande. De nickar med huvudet, gör armhävningar, blåser upp strupen och visar rött huvud för rivaler, och de kan skada varandra. Det får därför bara finnas en hane i varje terrarium. En hane med två eller tre honor i ett stort terrarium fungerar, men kräver uppsikt, och finns det bett eller sår ska djuren skiljas åt. Tecken på stress är ihållande mörka färger, flyktförsök och matstrejk.

Avel

KÖNSMOGNAD OCH KÖNSBESTÄMNING

Hanen har en kraftigare kam som fortsätter ner över ryggen, ett större och bredare huvud och en tjockare svansrot. Honan har en lägre kam och är mer dämpad i färgerna. Hanens skarpa röda huvud och svarta strupe är tydligast under parningstiden.

Arten växer snabbt och blir könsmogen redan vid 7-8 månaders ålder, när hanarna mäter omkring 9 cm och honorna omkring 8 cm från nos till kloak. Vissa honor förökar sig först under andra eller tredje året och är då större och lägger fler ägg. Sätt bara djur i avel när de är i god kondition.

PARNING

Parningstiden följer regnperioden och infaller i södra Indien från maj till oktober, längre norrut under monsunen från juni till september. Det finns ingen dokumenterad särskild vilperiod före parningstiden. Hanen får rött huvud och svart strupe och visar sig för honan med nickningar och uppblåst strupe.

Sätt honan till hanen i ett stort terrarium och håll ett öga på dem, så att honan kan komma undan om hanen blir för våldsam. Parningen sker på grenar, och honan blir snabbt dräktig.

ÄGGLÄGGNING OCH KULLAR

Honan lägger 7-33 ägg per kull, oftast 10-20. Unga, små honor lägger färre ägg (11-15) än större och äldre honor (20 eller fler). Hon kan lägga upp till tre kullar under en säsong med 25-50 dagars mellanrum. Äggen är avlånga och har ett mjukt, läderartat skal.

Honan gräver ett hål i fuktig jord, lägger äggen och täcker över dem. Terrariet ska därför ha en plats med minst 20 cm fuktig jord och sand eller en äggläggningslåda. Saknar hon en lämplig plats kan hon hålla tillbaka äggen, och det kan vara livsfarligt. Ge honan gott om foder och kalk före och efter läggningen, eftersom många kullar i rad tär hårt på henne.

INKUBATION

Gräv försiktigt upp äggen utan att vända dem, och lägg dem i en sluten behållare med lätt fuktig jord, sand eller vermiculit med små lufthål. Ägg i vadd kläcks sämre än ägg i jord eller sand. En temperatur på 27-31 °C passar. Ruvningstiden beror mycket på temperaturen: vid 31-32 °C kläcks äggen efter 55-56 dagar, vid naturligt växlande temperaturer mellan 22 och 37 °C efter 47-48 dagar, och uppgifterna för sydindiska ägg går upp till omkring 80 dagar. Vid 24-25 °C drar det ut till över 80 dagar, och ungarna blir svaga. Alla ägg i en kull kläcks normalt inom tre dagar.

Könsbestämningen är osäker. Hos djur från södra Indien påverkar ruvningstemperaturen könet i ett växlande mönster, så både låga och höga temperaturer kan ge övervikt av honor eller hanar. Hos djur från norra Indien har inget samband med temperaturen hittats.

Ägg som blir gula, faller ihop eller mögnar är oftast döda och kan tas bort.

UPPFÖDNING AV UNGAR

De nykläckta ungarna mäter omkring 2-3 cm från nos till kloak och 5 cm totalt. De är små och snabba. Håll dem i ett mindre men högt och väl ventilerat terrarium med grenar, växter, solplats, UVB och samma luftfuktighet som de vuxnas. Mata dem dagligen med små insekter som små syrsor, små larver och bananflugor, pudrade med kalk.

Uppfödning är svårt: många ungar dör under de första månaderna, även under goda förhållanden. Ungarna växer snabbt och når vuxenstorlek inom första året. Håll dem sorterade efter storlek, och skilj hanarna åt så snart de börjar visa färger och revirbeteende, från omkring halvårsåldern.

Hälsa och vanliga misstag

De flesta problem beror på fel i skötseln: för låg temperatur, för lite UVB, ensidigt foder och för torr luft. Typiska problem är:

- Benskörhet (metabolisk skelettsjukdom) vid för lite UVB och kalk.
- Dålig matsmältning och aptit vid för låg temperatur.
- Problem med hudömsningen vid för torr luft.
- Bettskador och stress hos hanar som hålls tillsammans.
- Äggläggningsbesvär och utmattning hos honor utan lämpligt grävunderlag eller med många kullar i rad.
- Parasiter hos vildfångade djur. Djuren i handeln är ofta vildfångade och bör undersökas för parasiter och sättas i karantän i minst tre månader.

Ett friskt djur har klara ögon, en rak hållning och är aktivt. Tvätta händerna efter kontakt med djur och terrarium, eftersom reptiler kan bära salmonella. Sök en veterinär med erfarenhet av reptiler om djuret tappar i vikt, inte äter, gapar utan att sola sig eller verkar slött.

Läs mer: Karantän och hygien Läs mer: Köp av djur: uppfödda djur, vildfångst och transport

Fråga alltid dina kunniga bekanta

Guiden är ett bra ställe att börja på, men den kan inte ersätta erfarenhet. Djur är olika, och mycket av det viktigaste lär man sig av dem som har hållit arten i åratal. Prata med en uppfödare, en erfaren djurhållare eller en veterinär med kunskap om kräldjur och groddjur innan du skaffar djuret - och igen om något verkar fel.